

UNA CARTA DE POBLAMENT PER A SARRAÏNS A LA VALL DE POP DE L'ANY 1341

Agustí Galiana

President de l'Associació d'Estudis de la Marina Baixa

Recentment s'ha fet una catalogació de les cartes de poblament valencianes, medievals i modernes (Guinot, 1991; Guinot & Ardit, 2015-2017). Vist des de la perspectiva de la Marina Baixa, que ha estat el meu objecte d'estudi personal durant els últims deu anys, la col·lecció deixa bastant que desitjar, ja que no incorpora algunes cartes descobertes i estudiades per investigadors locals¹.

Aporto una carta de poblament inèdita que vaig localitzar al portal PARES [Portal de Archivos Españoles], corresponent a la Marina Alta. Concretament, la d'Almedic, dins la vall de Pop.

1. INTRODUCCIÓ HISTÒRICA

La vall de Pop —territori corresponent als actuals termes municipals de Benigembla, Parcent i Murla— va ser un feu de la família Vilanova durant molts anys de l'edat mitjana. El 1296, Jaume II en va fer inicialment una donació vitalícia al seu conseller Ramon de Vilanova². La donació va ser renovada el 1305 per vint anys, al final dels quals o si Ramon moria abans, la propietat passaria al seu fill Vidal de Vilanova, que també era conseller reial³. Ramon moriria el 1307. La donació va ser renovada el 1313 a Vidal de Vilanova⁴. El rei Jaume II li agraià així les seues gestions per la creació de l'orde de Montesa, cap a la qual havia sabut conduir les propietats de l'extint orde del Temple.

Vidal de Vilanova va ser un gran personatge de la primera meitat del segle XIV: ambaixador davant del papa en diverses ocasions i comanador de Muntalbà des del 1327 fins la seua mort el 1352 (Sainz de la Maza, 1988; Galiana, 2016). El 1322, Vidal de

1 Entre altres publicacions, vore Galiana, 2010-2016; i Olcina, 2019.

2 ACA, reg. 194, f. 265rv; 26-IX-1296, València.

3 ACA, reg. 203, f. 92v-93v; 17-XI-1305, Barcelona.

4 ACA, reg. 210, f. 59rv; 27-6-1313, Poblet.

Vilanova va cedir la vall de Pop a l'infant Pere, el llavors jove comte de Ribagorça, fill de Jaume II, a favor del qual havia testat també Bernat de Sarrià⁵. Són gestions que, passat el temps, acabarien constituint el comtat de Dénia sobre pràcticament tota la Marina. Però, aquestes donacions de Sarrià i Vilanova havien d'esperar a la mort dels propietaris, que conservaven la propietat d'aquestes terres de per vida.

Mapa de la vall de Pop

El 1328 va tornar la vall de Pop a mans dels Vilanova. El nou rei Alfons el Benigne va concedir l'alqueria de Murla (que abans havia estat arrendada independentment de la resta de la vall de Pop) a Vidaló de Vilanova, nét de Vidal, fill del seu fill Ramon (mort molt jove el 1323 a la conquesta de Sardenya) i de la dama aragonesa María Ladrón de Vidaure⁶. D'altra banda, Pere de Ribagorça va vendre la vall de Pop igualment a Vidaló (menor d'edat) i a sa mare⁷.

A tot això, Bernat de Sarrià (senyor de totes les terres dels voltants) en reclamava la propietat, i va discutir les fites entre Pop i Tàrbena (Galiana, 2017). A través de la seua esposa, Isabel de Cabrera, va poder comprar el Puig d'Orba, que havia estat de la família Mercer. L'any 1335 van morir Isabel i Bernat, i el Puig d'Orba va passar al nebot d'Isabel, Artal de Foces o de Cabrera. Finalment aquest va vendre els seus drets el 1347 a Maria Ladrón, que a partir d'aquest moment va tenir la propietat pacífica de tota la vall. Sembla que en aquesta època el poble d'Orba no existia (aquest punt era part del terme de Laguar), i el topònim feia referència exclusivament al puig esmentat (i el castell que s'hi va construir al seu cim era llavors conegut com castell de Murla, hui com castellet d'Orba).

He localitzat al portal PARES dos pergamens relatius a la Vall de Pop, en la secció: “Archivo de la Nobleza”, dins del fons dels Ducs de Parcent. El primer és el ja comentat amollonament entre la Vall de Pop i Tàrbena, ric en toponímia de Parcent, Benigembla i Tàrbena. L'altre pergamí, que ara presenta, conté la carta de poblament d'Almedic, atorgada el 1341 per Maria Ladrón de Vidaure a 17 sarraïns de Murla.

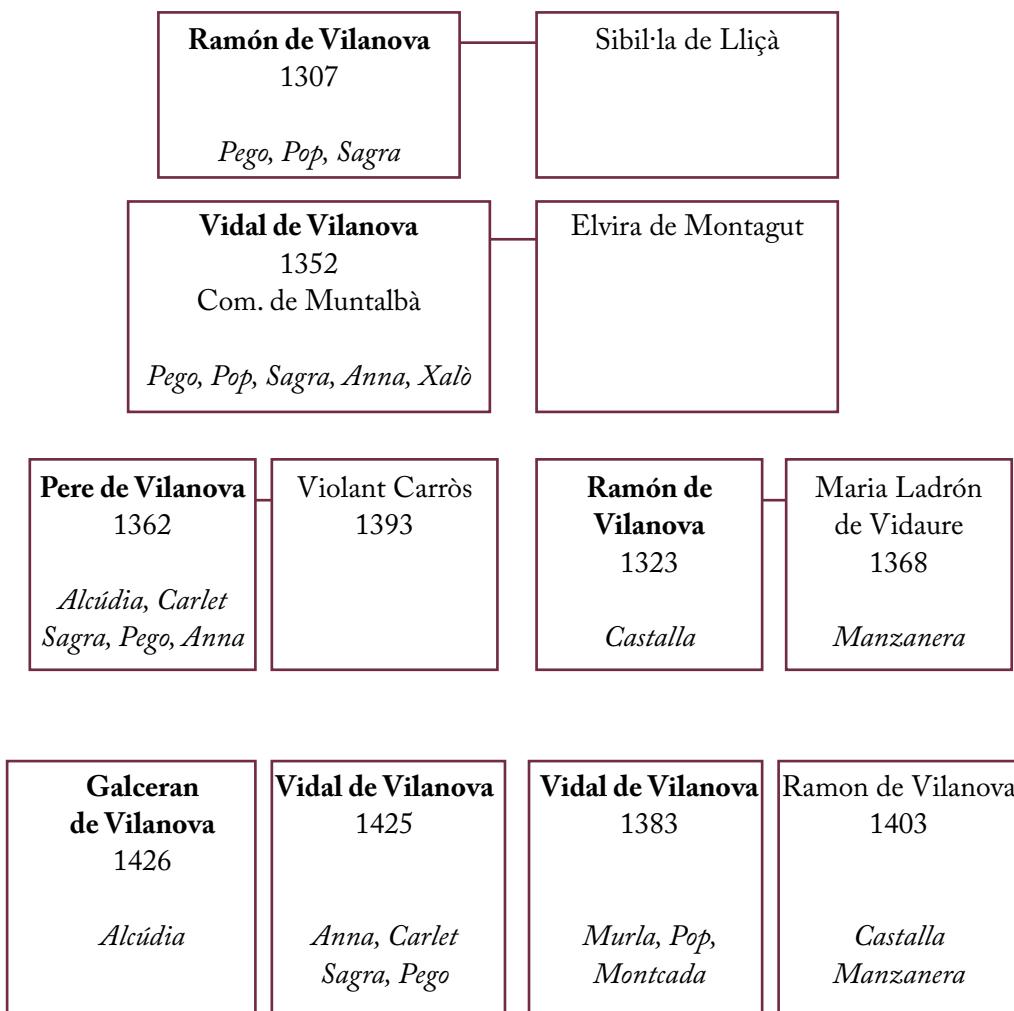
5 ACA, reg. 222, f. 16v-17r; 28-6-1322, Barcelona.

6 ACA, reg. 475, f. 97r; 14-IV-1328, Lleida. Text en Giner (1995) doc. 13.

7 ACA, reg. 475, f. 93v-95r; 29-V-1328, Lleida. En López (2006) doc. 1856.

La carta de poblament d'Almedic té la particularitat de estar feta amb la pretensió de fundar una vila nova per a musulmans, no per a cristians. Potser es tractava de traslladar tots els habitants sarraïns de Murla. Tot indica que aquesta “vila d'Almedic” no es va arribar a construir mai. No he trobat cap altra referència en la documentació medieval. El lloc correspon a l'actual partida, barranc i vall d'Almadic (o en plural Almadics), sector meridional del terme de Benigembla, a prop de la fita amb Tàrbena. Es conserva el topònim en diferents formes. És curiosa la variant es Maïc (i també els plurals es Maïcs i es Maïquets), que sembla una deformació salada atribuïble als mallorquins arribats a la zona a principis del segle XVII. Aquest document prova, en qualsevol cas, que el topònim original és Almedic, i no Maïc.

Els cristians que apareixen com a testimonis són Miquel Peris alcaid de Beniomer, hui una partida de Beniarbeig, que pel seu càrrec d'alcaid es deu referir al castell de Segària; Jaume de Caldes (veí de Gandia) i Ximeno Martí (veí de Murla). Signa el document la mateixa senyora Maria Ladrón de Vidaure, present llavors a Murla.

2. BIBLIOGRAFIA

- GALIANA, Agustí (2010) "Documents del poblament de la Marina Baixa. Edat mitjana". *Sarrià* 5: 18-64.
- (2013) "Redescobriment de la carta pobla de Vilajoiosa: un trasllat del segle XV" *Revista de festes de Santa Marta 2013* (Vilajoiosa), p. 284-286.
 - (2013) "Documents del poblament de la Marina Baixa. 2. Edat moderna". *Sarrià* 9: 56-84.
 - (2016) *La vila de Vilajoiosa. Fundació i notícies d'una població medieval*. AEMABA, Sella.
 - (2017) "Fites del terme general del castell de Tàrbena", p. 29-44 en *Ies Jornades de Sa Caseta des Moros* (Tàrbena, 2016), Ajuntament de Tàrbena.
- GINER, Severino (1995) *Historia de Murla*. Institut Juan Gil-Albert, Alacant.
- GUINOT, Enric (1991) *Cartes de poblament medievals valencianes*. Generalitat Valenciana.
- GUINOT, Enric & ARDIT, Manuel (2015-2017) *Cartes de poblament valencianes modernes (segles XVI-XVIII)*. Universitat de València. Vol. 1 (2015), vol. 2 (2016), vol. 3 (2017).
- LÓPEZ, Carlos (2006) *Liber patrimonii Regii Valentiae*. Universitat de València.
- OLCINA, Vicent (2019) *Carta de poblament de Sella* (en preparació).
- SAIZ DE LA MAZA, Regina (1988) *La Orden de Santiago en la Corona de Aragón. Vol. 2. La Encomienda de Montalbán bajo Vidal de Vilanova (1327-1357)*. Institución Fernando el Católico, Zaragoza.

3. DOCUMENT

8 desembre 1341, Murla

Archivo de la Nobleza, Parcent, carp. 47, doc. 12. En PARES.

Pergamí. Atorgament per Maria Lladró de Vidaure, viuda de Ramon de Vilanova (fill de Vidal de Vilanova comanador de Muntalbà) d'una carta de poblament per a sarraïns dins la vall de Pop, a la vall dita d'Almedic, fins llavors despoblada. Venen els noms dels 17 sarraïns de Murla que s'hi haurien de desplaçar. Es diu que fita amb els termes de Tàrbena i Castell i amb un camí que va a Aialt i Guadalest. Document en llatí.

Noverint universi quod nos dompna Maria Latronis de Vidaure uxor quandam venerabilis Raymundi de Villanova militis defuncti et dompna locis de Murla et vallis de Pop, attendentes nos haberem quadam vallem vocatam de Almedich sitam in territorio et limi- / tationibus ac termino vallis predicte nostre de Pop heremam et incultam. Et velimus ac cupiamus ipsam populare crescere alimentare agricultare et meliorare.

Ideo in dei nomine et eius divina gratia et omnes nostros presentes preterque futuros populamus sive ad populam / novam sub formis retentionibus et conditionibus infrascriptis donamus tradimus stabilimus atque concedimus vobis Somade Abenacim, Mahometo Atzintar, Abraham Abolaix, Azmeto filio de Çayt Abençaydo, Azmeto al-Valençî Atnayar, Azmeto Açim Abenaçim, Hilell / Abolaix, Çaat Parodies, Solomen filio de Taher Atzintar, Azmeto filio Mahometi Ayeix, Ayeix Çaydon, Jahiel filio de Taher Atzintar, Çaat Hiayeix, Ali filio Azmeti Çaydo, Çaat Abdurafe, Azmeto Alcala

et Faraig Abenaçim sarracenis et habitatori- / bus in dicto loco de Murla, equis partibus inter nos [*taca*]-tibus et recipientibus et utrius nostrum et vestris ad imperpetuum vallem predictam nostram d'Almedich prout conffrontat cum terris nostris et nobis restantibus vallis propincum termino Tarbene et cum termino vallis de / Castell et cum camino publico pro quod homo tenditur apud Ayalt et Godalest. Jamdictam itaque vallem ut superius conffrontatur et terminatur videlicet domos seu hospicia que ibi feceritis cum solis tectis parietibus [*borrós*] et fundamentis a celo in abissum et terras seu po- / ssiones que ibi sunt, cum aquis cequis ad rigandum et arboribus et plantis cuiuscumque generis sint aut fuerint introytibus exitibus affrontationibus ac pertinenciis suis universis et singulis pro omnia loca.

Sic [*borrós*] cuilibet nostrum et vestris perpetuo et equis partibus donamus / tradimus stabilimus atque concedimus in hunc modum, scilicet quod ipsam vallem laboreis seu agricultetis et melioretis et in aliquo non deterioreatis ad usum et consuetudinem bonorum laboratorum et adquisitorum. Et quod faciatis seu edificetis ibi quisque vestrum do- / mos vestras seu hospicia que incipiatis facere se- [*forat*] -ri in hoc anno primo venturo et completo et ibi manere teneamini et semper facere residentia personalem in adiutorio cuiusquidem operis dictorum domorum [*borrós*]-mus cuicumque nostrum viginti solidos et de gracia spe- / ciali quos numquam nobis nec nostris dare solvere at- [*forat*] teneamini. Immo sint vestri et vestrorum perpetuo se in adiutorio dicti operis ut dictum est. Et per vos et vestri detis et dare teneamini nobis et nostris perpetuo et [*borrós*] anno pro censu et iure nostro quisque vestrum / quintam partem omnium fructuum et expletorum arborum vinearum terrarum ac bladorum et quorumcumque seminum que in dicta valle colligeritis habueritis et demus ibidem dederit. Detis inquam nobis et nostris pro censu dictorum domorum seu hospiorum nostrorum perpetuo et / quolibet anno in festo Natalis Domini unum par gallinarum. Detis etiam perpetuo et annuatim pro quolibet capite animalium seu vultuum nostrorum proprietum que ibi habueritis et teneritis unum denarium. Et pro qualibet colmena apum seu abellarum / similiter alium denarium. Et quod teneamini ibi facere plantare quilibet vestrum vineas et figerallos et alis plantas quas vineas figerallos et plantas faciatis ac facere teneamini hinc ad quatuor annos primos venturos et completos. Et nos de gratia speciali con- / cedimus vobis quod vos eligatis per vestri et quolibet anno duos vestrum qui cum officiale nostro estiment seu acarraçent expleta que in dicta valle fuerint. Et quod non eligatis seu proclametis alium dominum seu patronum nisi tantum nos et successores / nostros. Et sic vos et quilibet vestrum et vestri successores a modo habeatis predictum stablimentum cum omni suo melioramento facto et faciendo teneatis possideatis et in pace perpetuo expletetis ad dandum vendendum impignorandum alienandum obligan- / dum excomutandum et ad omnes vestras et vestrorum voluntates perpetuo faciendas, exceptis militibus atque sanctis clericisque ac personis religiosis. Salvo tamen semper nobis et nostris censu et parte et aliis juribus predictis dominio laudimiis et faticis et alio ple- / no jure emphiteotico in omnibus ad forum Valencie. Promitentes et fide bona convenientes predictum stablimentum cum omni suo melioramento facto et faciendo nobis et nostris perpetuo deffendere et [*forat*] et facere habere tenere possidere et expletare / quiete

potenter et in sana pace contra omnes personas conquerentes aut aiquid perturbantes ad forum Valencie. Et teneamur inde vobis et vestris perpetuo de firma et legali evictione et ab omni dampno ac etiam interesse, obligantes scienter ad hec vobis ac vestris nos et / omnia bona nostra mobilia et inmobilia habita et habenda ubiqui. Preterea confitemur et in veritte recognoscimus nos a vobis habuisse et recipisse pro intrata huius stablimenti duas carricas lignorum seu lenye quare renuntiamus scienter / omni exemptioni intrate predice a vobis non habite [*forat*] recepte ut predictitur et doli.

Ad hec autem vos dicte Somade Abenacim, Mahometus Atzintar, Abrafim Abolaix, Azmetus filius de Çayt Abençaydo, Azmetus al-Valençι Atnayar, Azmetus / Açim Abenaçim, Hilell Abolaix, Çaat Parodies, Solomen filius de Taher Atzintar, Azmetus filius Mahometi Ayeix, Ayeix Çaydon, Jahiel filius de Taher Atzintar, Çaat Hiayeix, Ali filius Azmeti Çaydo, Çaat Abdurrafe, Azmetus / Alcayla et Faraig Abenaçim, sarraceni [*borrós i forat*] -mus a vobis nobile domna supradicta stablimentum predictum ad dictum censum partem et tributum et ad dictam intratam. Et sub formis retencionibus et conditionibus antedictis. Promitentes et fide bona convenien- / tes predictam vallem et partem ipsius cuilibet [*borrós i forat*] exermare agricultare plantare et meliorare et dictas domos seu hospicia nostra ibi facere et edificare et hoc ad usum et consuetudinem bonorum populatorum agricultorum et adquisitorum. / Et dictam partem censum tributum et omnia alia jura [*forat*] per vos superius penes nos retenta vobis et vestris dare solvere et deliberare perpetuo et quolibet anno. Et omnia alia supradicta per nos et quemlibet [*borrós*] attendenda et complenda vobis et vestris attendere / et complere ut superius dicta scripta ac narrata sunt. Obligantes scienter ad hec vobis et vestris videlicet quilibet nostrum pro parte sua vallis predice omnia bona nostra mobilia et inmobilia habita et habenda ubique. Renunciantes supra hiis çune et / xare sarracenorum et omni alii juri contra hec venienti. Quod est actum Murle sexto idus decembris anno domini millesimo trecentessimo quadragesimo primo.

Signum nostri dompne Marie Latronis de Vidaure. Signum So- / made Abenacim. Signum Mahometi Atzintar. Signum Abrafim Abolaix. Signum Azmeti filii de Çayt Abençaydo. Signum Azmeti al-Valençι Atnayar. Signum Azmeti Açim Abenaçim. Signum Hilell Abolaix. Signum / Çaat Parodies. Signum Solomen filii de Taher Atzintar. Signum Azmeti filii Mahometi Ayeix. Signum Ayeix Çaydon. Signum Jahiel filii de Taher Atzintar. Signum Çaat Hiayeix. Signum Ali filii Azmeti / Çaydo. Signum Çaat Abdurrafe. Signum Azmeti Alcayla. Signum Faraig Abenaçim. Sarracenorum populatorum et adquisitorum predictorum qui hec laudamus approbamus et omnibus concedemus et firmamus.

Testes huius rei sunt Michel Peris alcaydus de Beniomar termino Denie, Jacobus de Calidis vicinus Gandie et Eximinus Martini vicinus Murle, et Ayeix Abenayeix sarracenus et habitator in partem termino vallis de Pop et / Mahometus Abenhader sarracenus Murle.

Signum Mathei Boix auctoritate Regia notarii publici pro totum Regnum Valencie, que hec scripsit et clausit loco die et anno prefixi.